

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра журналістики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА МОВИ ЖУРНАЛІСТА

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Журналістика та медіакомунікація»

Спеціальність С7 «Журналістика»

Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від “26” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Культура мови журналіста
Статус дисципліни	Вибіркова
Викладач	Савчук Руслана Любомирівна
E-mail викладача	ruslana.savchuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації відбуваються у день проведення лекцій та практичних занять (за попередньою домовленістю зі студентами). Можливі також онлайн-консультації через платформи для дистанційного навчання (Zoom, Google Meet тощо)

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є культура мови та мовленнєвої поведінки в медіа. Предмет курсу «Культура мови журналіста» покликаний ознайомити студентів з особливостями передачі інформації та побудови комунікації за допомогою мовного етикету та культури мовлення. Методологічними засадами дисципліни є розгляд мовознавчих проблем у контексті сучасних гуманітарних знань, антропоцентричний підхід до мовних явищ, який зобов'язує вивчати «мову в людині». Основну увагу звернено на особливості культури мови, культури усного мовлення, культури професійного мовлення журналіста.

Дисципліна «Культура мови журналіста» орієнтована на здобуття професійних компетенцій із культури усного та письмового спілкування в медіа; академічної комунікації; уміння грамотно й критично аналізувати медіаторчість; творити тексти в усіх жанрах публічного мовлення. Базується на курсах «Мова медіакомунікації», «Журналістська майстерність» та «Риторика», тісно пов'язана з дисциплінами «Типологія мовних помилок у медіа», «Редакторський практикум», «Практична стилістика» тощо. Інтегративність курсу не тільки забезпечує ознайомлення студентів із теоретичними основами культури мовлення, а й дає змогу закріпити професійні знання та вміння у журналістській діяльності.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає в ознайомленні студентів із засадами культури мови, закріплення професійних знань та вмінь вербальної комунікації. Постійними є пошуки концептуальних засад вивчення культури професійного мовлення, визначення його місця у системі національних цінностей, ролі у державотворчих процесах, розкриття його потенційних можливостей.

Цілі навчальної дисципліни: грамотно спілкуватися в усіх медійних ситуаціях; створювати креативні тексти на основі здобутих знань про норми української мови, культуру слова та красномовство; професійно застосовувати сучасні технології текстотворення; репрезентувати в медіа українську мову як державну на високому культурному та лінвокомунікативному рівні.

4. Програмні компетентності та результати навчання

<i>Загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності:</i>	
ЗК01.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК03.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК05.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК08.	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.
ЗК09.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
СК02.	Здатність критично осмислювати проблеми у сфері журналістики та дотичні до них міждисциплінарні проблеми.
СК05.	Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки з питань журналістики, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.
<i>Програмні результати навчання:</i>	
РН04.	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійної діяльності, результатів досліджень та інновацій, пошуку та аналізу відповідної інформації.
РН06.	Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12 год.
Практичні	18 год.
Самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	С7 Журналістика	1 курс	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість годин		
	лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Теоретичні засади курсу «Культура мови журналіста»	2	2	6
Тема 2. Мова: структура та функції. Мовна особистість журналіста	2	2	6
Тема 3. Усне мовлення як найважливіша форма існування мови як засобу комунікації. Мовний етикет у медіа. Культура звертань	2	2	6
Тема 4. Критерії культури мови журналіста. Орфоепічні та орфографічні норми української мови. Правописні особливості	2	2	8
Тема 5. Лексикографія української мови. Робота журналіста зі словниками, довідниками, енциклопедіями	2	2	8
Тема 6. Лексичні та стилістичні норми української мови. Вербальна майстерність журналіста	-	2	8
Тема 7. Культура візуального тексту. Мовна комунікація в соціальних мережах. Мова коментарів	-	2	6
Тема 8. Культура слова і риторика. Культура публічного мовлення	2	2	6
Тема 9. Культура ділового спілкування	-	2	6
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою: поточне опитування, тестування та самостійна робота – 30 балів; індивідуальне завдання – публічний виступ (10 балів); контрольна робота – 10 балів. Залік – 50 балів.
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота складається із двох коротких теоретичних питань (по 3 бали), практичного завдання (2 бали), двох тестових питань (2 бали). Термін виконання:

	контрольна робота виконується на останньому практичному занятті; тривалість написання – 30-40 хв.
Практичні заняття	Робота на практичному занятті (усні відповіді, письмові завдання, тестування) оцінюється за 5-бальною системою залежно від повноти відповіді (правильності виконання) студента.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Для отримання допуску до підсумкового контролю студентові необхідно отримати мінімум 25 балів за практичні заняття чи завдання самостійної роботи, відпрацювати пропущені практичні заняття. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік; форма здачі – комбінована (письмова та усна); структура білета і розподіл балів за завдання: 1–2 теоретичні питання (20 балів), 3 питання – практичне завдання (10 балів), 4 питання – тести (20 балів)

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Заплановано виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи, письмових тестових завдань за темами практичних занять та темами, які винесені на самостійне опрацювання; також додаткових письмових індивідуальних завдань; письмових експрес-опитувань на практичних заняттях. Письмові роботи здобувача вищої освіти повинні демонструвати самостійність виконання поставлених завдань, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

Академічна доброчесність. Будь-які форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Списування під час контрольних модульних робіт та екзамену заборонені (зокрема із використанням мобільних девайсів). Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету: 1. Кодекс честі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2. Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності. 3. Положення про запобігання академічному плагіату. 4. Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. 5. Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. 6. Лист МОН України «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». Ознайомитися із зазначеними положеннями та документами можна за посиланням: <https://cnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять: Присутність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях є обов'язковою. Пропущені з поважних причин заняття мають бути відпрацьовані. Здобувач вищої освіти повинен дотримувати навчально-академічної етики та графіка навчального процесу; бути уважним та відповідальним. Пропущені практичні заняття потрібно відпрацювати, виконавши індивідуальні завдання або виконавши тести за темою. Для отримання допуску до підсумкового контролю студентові необхідно отримати мінімум 25 балів за практичні заняття чи завдання самостійної роботи.

Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №309 від 19.05.2023 р. Ознайомитися з положенням можна за посиланням: <https://kotusd.cnu.edu.ua/3-1-osvitnij-protses/>

Неформальна освіта. Під час навчання студентам пропонується проходження додаткових курсів на платформах Coursera, Prometheus, EdEra, ВУМonline та ін. за відповідним предметним спрямуванням. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №672 від 24.11.2022). Ознайомитися із положенням можна за посиланням: <https://nmv.cnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

8. Рекомендована література

Базова

1. Гарбар І. В., Гарбар А. І. Культура мовлення : навч. посібник. Миколаїв : НУК, 2023. 228 с.
2. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. 2-ге, істотно оновл. Київ : КММ, 2019. 208 с.
3. Дубчак О. Чути українською. У світі звуків і букв. Київ : Віхола, 2021. 192 с.
4. Зубков М. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 3-й вид., доп. і змін. Київ : Арій, 2020. 608 с.
5. Культура мови журналіста : хрестоматія / укл. Р. Л. Савчук. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024. 68 с.
6. Осіпова Т. Ф. Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: феномен вербалізації невербаліки : монографія / наук. ред. проф. Т. А. Космеда. Харків, 2019. 388 с.
7. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 184 с.
8. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.
9. Шевченко Л., Сизонов Д. Теорія медіалінгвістики : підручник / за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.
10. Яцимірська М. Г. Культура мови журналіста: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ПАІС, 2017. 168 с.

Додаткова

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посіб. / за заг. ред. О. Сербенської. Львів : Апріорі, 2017. 304 с.
2. Башманівська Л., Башманівський В. Дикція й емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів і дистанційного навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 108 с.
3. Биби́к С. П., Сюта Г. М. Сучасна ділова культура: усне і писемне спілкування. Київ, 2019. 432 с.
4. Борґ Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / Джеймс Борґ ; пер. Н. Лазаревич. Харків : Фабула, 2019. 304 с.
5. Куньч З. Й., Наконечна Г.В., Ментинська І. Б. Позиційне чергування у/в як елемент милозвучності: норма і практика : монографія / за ред. З. Й. Куньч. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2021. 216 с.
6. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. 2-ге вид., зі змінами і доповн. Київ: Києво-Могилянська академія, 2019. 232 с.
7. Мацько О. Основні правила етикетного спілкування. *Дивослово*. 2018. № 5. С. 31–35.
8. Пентилюк М., Маруніч І., Гайдаєнко І. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 224 с.
9. Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником / пер. з англ. Ш. Нодя. Харків : КСД, 2020. 240 с.
10. Цар І. М. Українське повсякденне мовлення в міському молодіжному середовищі: монографія. Київ : Наукова думка, 2021. 224 с.
11. Яцимірська М. Г. Українська ортологія на інтернет-платформі. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2020. Вип. 47. С. 179–188.

Онлайн-ресурси

1. «Горох» (тлумачний, орфографічний, фонетичний словники, словники римувань, синонімів, перекладів, частотний, етимологічний, фразеологічний словники, словник афіксальних морфем). URL: <https://goroh.pp.ua/>
2. Велика чи мала літера. URL: <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
3. Граматичний словник. URL: <http://www.mova.info/grmasl.aspx>
4. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info>
5. Практичний словник синонімів української мови: близько 15000 синонімічних рядів / С. Караванський. URL: <http://slovopedia.org.ua/41/53392-0.html>
6. Словники й енциклопедії. URL: <https://slovnyk.me/>
7. Словники онлайн. URL: <http://rozum.org.ua/>
8. Українська мова: енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
9. Український правопис 2019 року. URL: <https://2019.pravopys.net>

Викладач: **Савчук Руслана Любомирівна**,
доцент кафедри журналістики